

Radovi Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru, sv. 56, Zagreb – Zadar, 2014., 478 str.

U 2014. godini Zavod za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru proslavio je svoju šezdesetu obljetnicu djelovanja, a iste je godine otisnut 56 broj njegova časopisa *Radovi Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*.

Broj je otvoren člankom »Osvrt na itinerar ale Tungra i Frontonove ale« (1-24) Nikole Cesarika. U radu je autor razmotrio identifikaciju i itinerar dviju rimskih konjaničkih postrojba koje su tijekom 1. stoljeća boravile neko vrijeme u Provinciji Dalmaciji. Spoznaje o tim vojnim jedinicama iščitavaju se iz natpisa s nadgrobne stele iz Dugopolja te s nekoliko spomenika iz Britanije i Dacije. Vojnika spomenuta na steli iz Dugopolja držalo se pripadnikom IV. ale Noričana, no zahvaljujući novim spoznajama utvrđeno je da se radi o Ubijcu koji je vojevao u ali Tungra. Autor je odbacio dosad uvriježeno mišljenje da su ale Tungra i Frontonova iste ale te drži da je riječ o dvjema različitim postrojbama koje su boravile u Dalmaciji u različito vrijeme.

Sljedeći je rad Zvezdana Strike »Toma Arhiđakon i obnova Ninske biskupije« (27-43). Autor je kritičkim razmatranjem izvora iznio pretpostavku kako je Ninska biskupija obnovljena prije formalnog obnavljanja na saboru koji je sazvaio papin legat Girardo 1075. godine.

Zdenka Janeković Römer u članku »*Ser Micouillus Petri, Draparius, civis Iadre* – život kao znak vremena« (45-68) istražuje život, poslovanje i mrežu veza zadarskoga trgovca suknom Mihovila Petrova koji je živio u 14. stoljeću. Stečeno bogatstvo i poslovne uspjehe rečenoga trgovca autorica razmatra u kontekstu anžuvinskog Zadra i nove pozicije građana trgovaca.

»Carica Svetog Rimskog carstva Leonor Portugalska, u svetištu sv. Šimuna Bogoprimca u Zadru« (71-89) rad je Krešimira Kužića u kojemu se prikazuju okolnosti koje su dovele do posjeta kraljice Leonor Portugalske Zadru i relikviji sv. Šimuna. Carica je *incognito*, u pratnji manjeg broja osoba, obavila pobožnosti u katedrali i svetištu sv. Šimuna, a kao *ex voto* ostavila je jedan prsten.

Nikola Markulin na osnovi spisa nastalih djelovanjem mletačke vojne administracije i rezultata suvremene historiografije razmatra pojavu vojnoga poduzetništva u mletačkim provincijama Dalmaciji i Albaniji za vrijeme Morejskog rata u prilogu »Vojno poduzetništvo u mletačkoj Dalmaciji i Boki za vrijeme Morejskog rata (1684. – 1699.)« (91-142). Posebnu je pozornost posvetio uključenosti lokalnih elita u prakse vojnog poduzetništva, mehanizme državnog nadzora nad privatnim poduzetništvom te patronatsko-klijentske mreže koje su pripadnici lokalnih elita izgradili.

Članak »Mjere za suzbijanje epidemija na Apeninskom poluotoku uoči Drugog Morejskog rata (1713. – 1714.): svjedočenje engleskih izvora« (145-155) Marije Kocić usmjeren je na praćenje zdravstvenih prilika u pojedinim talijanskim državama (uglavnom Venecije i Papinske države) kao i stavu njihovih vlasti prema epidemijama koje su bile posljedica rata. Građa kojom se autorica koristila u većoj je mjeri pohranjena u Nacionalnom arhivu u Londonu.

Slijedi rad Lovorke Čoralić i Maje Katušić »Bokelj Josip Balović (1728. – 1793.) – zapovjednik mletačkih ratnih brodova u drugoj polovici 18. stoljeća« (157-179) u kojem je središnji akter kapetan Josip Balović, dosad nepoznat u historiografiji. Autorice na osnovi arhivskoga gradiva iz Archivio di Stato di Venezia prikazuju život i djelovanje Balovića u kontekstu Hrvata u mletačkim vojnim postrojbama. U prilogu su donijele cjelovit popis posade brodova *Agile* i *Forza* kojim je upravo Balović bio zapovjednik u drugoj polovici 18. stoljeća.

Članak »Zadarsko plemstvo i građanstvo početkom francuske uprave u Dalmaciji« (181-210) Josipa Celića doprinos je društvenoj povijesti Zadra. U radu je prikazan gornji sloj društvene strukture grada Zadra na osnovi popisa iz 1806. godine i povijesno-demografski su analizirani popisi pripadnika plemstva i građanstva do 1806. godine.

Tihomir Rajčić je u prilogu »Politički i nacionalni aspekti fenomena »zemljaštva« u Dalmaciji (1873.-1878.)« (213-233) istražio djelatnost Narodne srednjačke stranke nazvane »zemljačka« po glasilu *Zemljak* od njezina nastanka 1873. godine preko sukoba s Narodnom strankom do nestanka 1878. godine. Doveo je u vezu Narodnu srednjačku stranku s postupnim procesom osamostaljenja srpskoga pokreta u pokrajini.

»Izlet zagrebačkih studenata u Srbiju u travnju 1912. godine« (235-260) članak je Mislava Gabelice u kojem je autor masovni studentski izlet zagrebačkih studenata 1912. godine u Srbiju, njegovo značenje, uzrok i posljedicu istražio u kontekstu vanjske politike Kraljevine Srbije te je zaključio kako se izlet odigrao u režiji službene Srbije.

Boris Dobrić, Anita Pamuković i Milivoj Blažević dali su uvid u poznavanje i razvoj agrarne edukacije između dvaju svjetskih ratova na području Šibenskog kotara u radu »Prilog poznavanju povijesti hortikulture i bilinogojstvene edukacije stanovništva Šibenskog kotara u razdoblju 1920. – 1939. godine« (263-287).

Problemom osiguranja prehrane stanovništva Velike župe Dubrava 1943. godine bavi se Franko Mirošević u članku »Prehrana stanovništva Velike župe Dubrava u 1943. godini« (289-321).

Stipo Pilić i Blanka Matković se na temelju arhivske građe i dosadašnjih historiografskih spoznaja bave problematikom poratnog logora u Jasenovcu za koji su utvrdili kako se radilo ne samo o radnoj grupi nego i o zarobljeničkom te radnom logoru za koji su opravdane sumnje da su unutar njega vršene likvidacije (»Poslijeratni zarobljenički logor Jasenovac prema svjedočanstvima i novim arhivskim izvorima«, 323-408).

Antonija Mlikota u radu »Djelovanje Zvonimira Požgaja u Zadru od 1946. do 1949. godine« (411-447) ukazuje na djelovanje intelektualca Zvonimira Požgaja, koji je neposredno nakon Drugoga svjetskog rata poslan u Zadar, gdje je boravio od 1946. do 1949. godine. Njegovo je djelovanje nadilazilo granice arhitektonske i građevinske struke, bavio se raznim problemima vezanim uz kulturu, turizam i normalizaciju života u razrušenome Zadru.

Posljednji je rad u časopisu »Europska unija i Hrvatska (Jednadžba s dvije nepoznanice)« (449-409) na francuskom jeziku autora Marca Gjidare. Radi se o izvještaju predstavljenom na Kolokviju u organizaciji *Team Europe 2013* uz potporu Europske komisije na temu »Europa sutra: koja slika? koje lice? koje obale?« Autor u prilogu razmatra odnos

Europske unije i Hrvatske od pristupnog procesa za ulazak Hrvatske u Europsku uniju do 2013. godine.

Ovaj je broj *Radova Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru* zaključen dvama prikazima recentnih domaćih edicija.

Ana Biočić